

Dolça remor de l'aigua en el record

Proa publica la poesia completa del tortosí Gerard Vergés, d'un període que abraça del 1982 fins al 2014, amb edició i notes de D. Sam Abrams i en un sol volum de tres-centes pàgines

GERARD VERGÉS,
POESIA COMPLETA
(1982-2014)

Edició, pròleg, notes:
D. Sam Abrams
Editorial: Proa
Barcelona, 2015
Pàgines: 304
Preu: 19 euros

Tinc un record molt viu del dia que vaig descobrir la poesia de Gerard Vergés, tot i que, com qui no vol la cosa, ja s'han escoltat trenta anys o més. Era una tarda d'estiu, probablement del 1984 o el 1985. Jo era a Tarragona. Hi havia acompanyat la meua cosina Pilar, que havia de fer no sé què a no sé on de la ciutat. Per entretenir l'espera, vaig entrar en una biblioteca que era propietat d'allò que, anys enrere, se n'havia dit *La Caixa*; una biblioteca –em fa l'efecte que ja no existeix– que hi havia, si la memòria no em traïx, a la Rambla Nova, en la confluència d'aquesta amb el carrer de Ramón y Cajal. Vaig fullejar uns quants llibres que vaig extreure de les lleixes reservades a la *Poesia catalana*, i n'hi va haver un que em va fascinar, no es pot dir altrament, perquè era un llarg poema únic, seguit d'un intel·ligentíssim –i, a la vegada, irònic– aparat de notes. Representava que l'autor del poema era Ròmul (i el de les notes, son germà Rem –Remus), que es considera que va ser, finalment, el fundador de la ciutat de Roma. Aquest poema d'autor presumptament romà –un romà tot *british*, que travessava el temps i que, diacrònicament, es beneficiava dels segles que havien passat d'ençà de la fundació de la ciutat eterna: un romà que, pel que ens feia saber, s'assemblava molt al poeta Gerard Vergés, que ens va donar, amb aquesta *opera prima* d'aparició tan tardana, el seu autoretrat més complet–, aquest bellíssim poema que jo vaig llegir en poc menys d'una hora a la segona ciutat de l'imperi un dia d'estiu de l'any 1984 (o

potser era el 1985) es titulava *Lombra rogenca de la lloba*, i havia guanyat el premi Carles Riba de l'any 1982.

D. Sam Abrams, indefallent reivindicador d'alguns dels nostres grans poetes oblidats (entre altres: Fiol, uns quants anys enrere; Teixidor, en fa dos; Vergés, ara mateix), ha fet una feinada digna d'encomi en la preparació del text –es tracta

**Sam Abrams
ha fet una
feinada
encomiable**

d'una edició curosament anotada, que dona compte, per exemple, de les raons intertextuals en la poesia del tortosí–, i també ha escrit una introducció de trenta pàgines que, a partir d'aquests dies, ja hem de considerar de referència obligada, per tal com hi revela coses essencials de l'obra de l'autor. Entre d'altres, aquesta que segueix: “La poesia de Vergés permanentment tendeix cap als dos pols contraris, expandiment i essencialització, diàstole i sistole del seu sistema circulatori”.

Vergés, com he suggerit, va arribar tard a la poesia catalana, però ho va fer amb un pas ferm i irrevocable, i guanyant, de passada, el premi més prestigiós del panorama patri amb el llibre que deia suara –que, a parer meu, continua sent un dels seus

cims creatius, juntament amb *Long play per a una ànima trista* (1986), de punta a punta, i amb alguns dels magnífics sonets, no pas tots, de *Lliri entre cards* (1988)–. Va, doncs, crear la seva obra lírica, com explica Abrams, “entre els 50 i els 83 anys”: tot comptat i debatut, només cinc llibres. A banda els consignats, *La insostenible lleugeresa del vers* (2002) i *El Jardí de les Delícies* (2014), que no estan a l'altura privilegiada dels anteriors.

Un doble eix, poema i notes

Lombra rogenca de la lloba és una obra original i lúcida, que té, com apuntava, un doble eix: d'una banda, el poema llarg, únic, de 345 versos; de l'altra, les notes. Insisteixo en el que escrivia més amunt: Vergés ens hi lliga un magnífic autoretrat, en què ret homenatge a alguns dels poetes que més admirà (per damunt de tots, Ausiàs March, William Shakespeare i T.S. Eliot, tan citats en altres poemes seus), però també a músics, pintors... Igualment ens hi revela algunes de les seves idees sobre la marxa del món en aquella primeria

dels anys vuitanta. El lirisme hi és intens, del primer vers a l'últim: “–D’entre totes, la pell de la cirera / com un tel roig de sang coagulada; / la del raïm madur, tan transparent / com el reflex del vidre de les copes”; i un cert to sapiencial i august hi treu, de tant en tant, el nas, sempre ben acompanyat per referències sornegueres o àcides: “Perquè, passat el temps, arriba una hora / que trobarem amarg el vi a les copes / i un gust de cendra inevitable als llavis”, diuen uns versos que podrien ser de Khayyam.

Long play per a una ànima trista era el llibre predilecte de l'autor, i, com escriu Emigdi Subirats en la seva biografia del tortosí, “el poeta (hi) té especial cura del temps, ja que el passat és memòria viva i té els seus propis mecanismes de funcionament”. Algunes composicions podrien dur el record d’una memòria rural en la línia de certa poesia de Jordi Pàmias, amb aquelles enumeracions tan evocadores de l’escriptor. Molts més poemes, encara, poden remetre a la poesia objectivada de Joan Perucho, bon amic de Vergés, poe-

mes com ara *Retrat de noia en negre i blanc*, entre altres.

Aquest és un llibre molt divers, en què dos poemets sobre la nostàlgia i la malenconia, respectivament, conviuen amb la seva poètica més valenta (*Antologia dels poetes més estimats*, en què llegim, entre altres asseveracions: “Més que silvestre Whitman és pedestre”), i aquesta poesia ho fa amb algunes altres que semblen contenir una sensualitat frement, i que ens recorden Andrés Estellés: “Suau plovia sobre el bosc tendríssim / de pins i diminutes margarides [...] / D’aquí a molts anys potser recordaràs / que algú, algun dia, et va estimar moltíssim. / I et pujarà a la gola una dolçor / com una immensa mel, com una música”.

Dens de sentits, clar d’expressió

Una peça com *Faula dels dos emigrants*, d’altra banda, diríeu que l’ha escrita Iehuda Amikhai! Es tracta d’un llibre dens de sentits i, alhora, clar d’expressió –una de les grans virtuts, a parer meu, de la poesia de Vergés–. L’afirmació dels dos versos se-

güents podria aplicar-se, sense forçar gaire la màquina, a l’obra lírica sencera de l’autor: “La soledat de l’home és com un fruit / de dolça aroma però polpa amarga”. En efecte, l’*aroma dolça*, la llum, la claredat del vers vergesià es corresponen, de vegades, ben sorprenentment, amb una *polpa amarga*.

Sonets impecables

Lliri entre cards, el seu llibre de títol marquí, és tot ell compost de sonets impecables. Vergés en va aprendre l’art en el Rector de Vallfogona i en Shakespeare, esclar, la traducció dels sonets del qual constitueix un dels prodigis recents del nostre patrimoni de traducció. De vegades, uns versos tenen el deix de l’immortal Carner. Escriu Gerard Vergés i Príncep: “Si –com molts asseguren– Déu no hi és, / fóra la vida una fugaç guspira, / parèntesi de llum en el no-res”. Havia dit Carner, el Príncep dels poetes: “Passat el viure que em con-

L’aigua és molt present en la poesia de Vergés

sum, / enllà de pols abandonada, / ésser, en millor diada, / guspira anònima de llum”. Són uns sonets esplèndids, que a voltes s’abonen al joc i que, altres vegades, condemnen el mer exercici formal vacu: “La retòrica, amic, és com un pus”.

Museus de vila presenta la querella entre l’art i la vida. *Noia pentinant-se a la platja* reprèn el tòpic barroc que Vicenç Garcia havia conreat amb gràcia, i que, segles després, també ho havia de fer Gabriel Ferrater. Góngora hi és subtilment interpellat, com l’hàbil ús del color en el vers que distingia l’art de l’andalús. *Abundància de sinònims* és un altre dels sonets que mereixen figurar en qualsevol antologia catalana d’aquesta forma estròfica.

L’obra de Vergés es clou amb els llibres *La insostenible lleugeresa del vers* i *El Jardí de les Delícies*, dos títols que, enfront l’escrupolós però alhora dinàmic formalisme dels anteriors, practiquen un vers més lliure, fluent, que, en el cas del primer, a mi em recorda una mica Prévert. “L’aigua canta millor que el rossinyol en la nit alta”, llegim en el poema *Cofre àrab*. L’aigua és una referència que es fa tothora present en la poesia d’aquest digne fill dels poetes d’Al-Andalus. Avui, gràcies a l’esforç d’Abrams i de l’editorial Proa, la seva poesia –una poesia accessible i plena de tressors, enemiga del *trobar clus*– torna a fluir com aquella aigua que omplia, també, el seu poema més conegut, *Parlo d’un riu mític i remorós*. *

Gerard Vergés
va néixer a Tortosa el 1931 i hi va morir el 2014 / PREMSA FESTIVAL DE POESIA DE SANT CUGAT